

Till:
Regeringskansliet
Näringsdepartementet
n.remisser.hl@regeringskansliet.se

Från:
ICA-handlarnas Förbund
Svetsarvägen 16
171 93 Solna
elisabeth.due@icahandlarna.se

Remissvar av den Parlamentariska landsbygdskommitténs slutbetänkande SOU 2017:1

ICA-handlarnas Förbund har getts möjlighet att komma in med synpunkter på den parlamentariska landsbygdskommitténs rapport, För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd. Det tackar vi för.

ICA-handlarnas Förbund är medlemsorganisation för Sveriges 1500 ICA-handlare och är även majoritetsägare av börsnoterade ICA Gruppen. ICA-handlarna är egna företagare. De äger och driver sina butiker på olika lokala marknader. Handlarna är kunder hos ICA Sverige och konkurrerar fullt ut sinsemellan och med övriga aktörer på dagligvarumarknaden vad gäller kunders lojalitet och leverantörers varor och tjänster.

Konsekvenserna av globalisering, urbanisering och digitalisering är idag relativt svårdefinierade, även om effekter som avfolkningen av landsbygden är ett faktum som i sin tur medför en minskad aktivitet i stora delar av Sverige. Färre som bor kvar medför minskad efterfrågan på varor och tjänster vilket i sin tur minskar antalet arbetstillfällen. Det finns en ökad polarisering mellan stad och land som oroar. I den allmänna debatten pratas det mer och mer om att Sverige är ett kluvet land.

ICA-handlarnas Förbund välkomnar regeringens och riksdagens vilja att ta ett mer samlat grepp kring landsbygdspolitiken. Vi har läst och begrundat rapporten och har följande kommentarer.

1) Bättre förutsättningar för företagande och sysselsättning i hela landet

(Kapitel 2, Näringsliv och företagande; kapitel 4, Kompetensförsörjning)

Idag finns ICA-handlare som är verksamma i 285 av Sveriges 290 kommuner. Dessa handlare har givetvis väldigt olika förutsättningar. Det finns ICA-handlare som äger och driver butiker i väldigt gynnsamma områden. Samtidigt finns ICA-handlare som kämpar varje dag för att få ekonomin att gå ihop. Vissa

handlare i glesbefolkade områden vittnar om att de känner ett stort ansvar för sina kunder och för lokalsamhället och därför inte kan stänga ner butiken, även om den inte är lönsam.

På många orter runt om i Sverige är livsmedelsbutiken navet i byn och en naturlig mötesplats för alla som bor där. Ofta är det här man träffas, hör vad som är på gång, samtidigt som man gör sina matinköp. Ibland beställer man en flaska vin till lördagsmiddagen, samtidigt som man hämtar ut inköp man gjort över nätet. Och om man har behov av receptbelagda mediciner är det till livsmedelsbutiken man går.

Många gånger verkar det som om många beslutsfattare tar livsmedelsbutiken för given. Det är inte förrän den stängs som man inser vilken betydelse den faktiskt har för invånarnas välbefinnande. Idag drivs över hälften av alla livsmedelsbutiker i glesbygd av ICA-handlare. Beslutsfattare nämner ofta betydelsen av de gröna näringarna och besöksnäringen när man pratar om landsbygdspolitik. Vi anser att det är viktigt att handeln får sin rättmätiga plats i det pågående samtalet också.

Attraktionskraft på orten skapas av att det finns tillgång till skola, vård och omsorg som är de klassiska kommunala uppdragen. Men attraktionskraft skapas också av att det finns tillgång till handel, inte minst i form av en livsmedelsbutik. Ofta är ICA-handlaren en av de mest stora arbetsgivarna på orten. En ICA-handlare bidrar också till ökad sysselsättning genom att göra sitt företag till en inkörsport till arbetslivet. Önskvärt vore att det fanns regelverk som till exempel gör det både enklare och billigare att anställa. Positivt är till exempel existerande differentierad arbetsgivaravgift för företagare som verkar i de mest utsatta och avfolkade kommunerna i Sverige.

ICA-handlarnas Förbund har uppfattningen att ytterligare differentiering av arbetsgivaravgift bör prövas att utvidgas ännu mer, såväl mot fler geografiska områden, vissa grupper av arbetstagare och eventuellt vissa branscher, såsom handeln, där företagare faktiskt anställer. Detta för att öka företagarens incitament till att anställa fler och öka sysselsättningen även i glest befolkade delar av Sverige.

Vi tror också att det vore önskvärt om utbildningsinsatser kan subventioneras för företagare på vissa utsatta orter. Eftertraktade yrkeskategorier förutom de traditionella rollerna inom handeln är till exempel kockar, slaktare, kallskänkor, IT-tekniker, HR och ledarskap. Utbildningsinsatser ökar incitamentet att utveckla företagets anställda och även sig själv som företagare. Åtgärder som främjar kompetensutveckling ökar konkurrenskraften och i förlängningen arbetsgivarens attraktionskraft för arbetssökande.

2) Betaltjänster och kontanthantering

(Kapitel 2, Näringsliv och företagande)

Svenskar betalar mer och mer genom att använda sina betalkort, inte genom att använda kontanter. På många sätt är det ett effektivare och säkrare sätt att hantera betalningar på, både för individen och för butiken. Men denna utveckling för också med sig att hanteringen av kontanter fördyras markant eftersom utbudet minskar. Detta påverkar i allra högsta grad förutsättningar att bedriva handel i landsbygd.

Det finns inga tvivel om att vi närmar oss ett kontantlöst samhälle. Men handeln kommer säkerligen vara den sista instansen för användning av kontanter. ICA-handlare välkomnar alla slags kunder till sina butiker. Varje vecka beräknas cirka 8 miljoner kunder besöka ICA-butikerna runt om i Sverige. Framförallt är det kunder som tillhör de svagare grupperna i vårt samhälle som använder kontanter. Sådana personer kan vara äldre, vissa funktionsnedsatta, nyanlända eller minderåriga. Det finns också en kundkategori som består av utsatta personer som inte är betrodda av bankerna att inneha ett bankkonto. Alla dessa individer är kunder hos ICA-handlarna idag. På turistorter konstaterar också många ICA-handlare att besökare från länder utanför Sverige många gånger helst vill betala kontant eftersom de är vana vid att göra så hemma. Att som handlare då frångå kontanthantering är omöjligt, trots att det blir dyrare och besvärligt.

Banker driver givetvis sin verksamhet på företagsekonomiska grunder. Om en ort avfolkas minskar incitamentet för bankerna att driva verksamhet här, vilket påverkar övriga företagens förutsättningar påtagligt. Det kan till exempel handla om att växla in sin dagskassa. Idag händer det att handlare själva får åka flera mil för att sätta in dagskassan i banken. Detta medför givetvis en obehaglig säkerhetsrisk.

Många gånger behövs banklån för att göra större och nödvändiga investeringar i en livsmedelsbutik. Ofta underlättar det vid låneansökan om man som företagare har en god relation med det lokala bankkontoret. Eftersom många orter i Sverige står utan bankkontor idag påverkar det lokala företagens möjligheter att få lån, vilket i sin tur påverkar förmågan att växa med sitt företag och i förlängningen även företagets konkurrensförmåga.

ICA-handlarnas Förbund anser att marknadsutvecklingen för betal- och finansieringstjänster är oroande och innebär fördyrande omständigheter som påverkar lokalt företagande negativt på många orter. Vi anser att denna situation på något sätt behöver uppmärksammas, diskuteras och åtgärdas.

3) Bredbandsutbyggnaden är viktig för ICA-handlare i alla delar av Sverige

(Kapitel 3, digital kommunikation och transportinfrastruktur)

Det faktum att Telias kopparnät kommer att plockas ner inom kort påverkar både företag och hushåll i stora geografiska delar av landet. För ICA som helhet är detta bekymmersamt eftersom driften i butik är avhängigt en god nätuppkoppling och ett bra IT-system. För att underlätta för alla ICA-handlare i Sverige satsar ICA centralt därför så mycket som 70 miljoner kronor under en tre årsperiod för att möjliggöra bättre uppkoppling för handlare på utsatta orter. Trots denna satsning kommer framtida IT-lösningar för handlare i utsatta områden att fördyras i ett mer långsiktigt perspektiv.

ICA-handlarnas Förbund välkomnar därför en ökad satsning från statens sida att erbjuda bra bredband och nätuppkoppling i hela Sverige. Att ha tillgång till nätet är idag en grundförutsättning för att överhuvudtaget kunna driva företag. Sverige behöver ha höga ambitioner här.

4) Behov av hållbara varustransporter

(Kapitel 3, digital kommunikation och transportinfrastruktur)

Ett välfungerande vägnät och en modern transportsektor är ytterst viktigt för dagligvaruhandeln. Det som i många hänseenden ger konkurrensfördelar inom livsmedelskedjan är effektiv logistik. Från det att korna mjölkas till det att mjölkpaketet finns i butikens kylskåp befinner sig livsmedlet till stor del under transport och denna transport ska ske så hållbart som möjligt. Dagligvarubranschen är en bransch som präglas av låga marginaler och där lönsamhet kommer från hög omsättning i butik, en förutsättning för detta är att det finns effektiv logistik.

Sedan flera år har ICA centralt arbetat med att effektivisera infrastruktur och distributionsnät för att minska det totala antalet fordonskilometer. Varje dag kör bilarna som transporterar varor åt ICA i genomsnitt 10 000 mil, enbart i Sverige. Det gör alternativa fordonsbränslen till en viktig pusselbit för att nå ICAs miljömål. Men frågan har också ett ännu större perspektiv: Hur ska maten transporteras i en framtid där olja inte längre används?

ICA-handlarnas Förbund anser att det är viktigt att transportpolitiken inriktas mot att förbättra och effektivisera transportslagen utifrån de regionala förutsättningarna. Många gånger nämner beslutsfattare skogs- och stålindustrins behov av godstransporter, så är även fallet i Landsbygdskommitténs rapport. Viktigt är att även beakta till exempel handelns behov av varustransporter. ICA-handlarnas Förbund vill gärna bidra till en dialog kring vilka lösningar vi kan finna för att behålla tillförlitliga varuflöden i hela Sverige, samtidigt som transporter behöver bli mer kostnadseffektiva och miljövänliga.

5) Glesbygdstödet för lanthandeln

(Kapitel 6, Kommersiell service, välfärdstjänster och kultur)

ICA-handlarnas Förbund välkomnar det nyligen införda glesbygdstödet till lanthandeln som är en form av driftstöd för särskilt utsatta lanthandlare fram till och med 2019.

Vi tror dock att det är viktigt att glesbygdstödet utvärderas. Vi befärar att det finns risk att stödet rubbar de naturliga marknadskrafterna trots goda intentioner.

Generellt sett förordar ICA-handlarnas Förbund insatser och stöd som är utformade på ett mer konkurrensneutralt sätt. Företagare inom samma bransch bör ha lika villkor inom samma kommun eller region. Ett positivt exempel på ett sådant stöd är det nyligen införda extra stödet för investeringar inom handeln på 88 miljoner kronor som bland annat är till för att underlätta för handlare att investera i mer klimatvänliga kylanläggningar mm.

6) Fler, synliga poliser

(Kapitel 7, Statens närvaro i landsbygderna)

Polismyndighetens nya organisation arbetar med medborgarlöften lokalt. Dessa medborgarlöften utformas i dialog mellan polis och lokala aktörer. Sådana löften finns hittills i 118 kommuner. ICA-handlarnas Förbund välkomnar polisens nya arbetssätt eftersom vi ser att det kan leda till ökat samarbete mellan myndigheter och lokala företagare. Vi tror att detta bör utvecklas ytterligare.

Polisen säger själva att de vill vara tillgängliga där vi medborgare behöver dem. Men så är faktiskt inte fallet idag. Många handlare vittnar om att det finns kriminella som använder butiker som sitt eget skafferier, vilket naturligtvis inte kan accepteras. Enligt Svensk Handel sker stölder i butik var 15:e sekund, vilket under ett år motsvarar cirka 2 miljoner stölder. Vi välkomnar därför kommitténs krav på maximal insatstid vid polisutryckning. Maximala insatstider bör införas i hela Sverige.

En del av samhällskontraktet mellan stat och medborgare är att polis och övrigt rättsväsende ska erbjuda trygghet. I ett välfungerande samhälle måste det därför finnas tillit att polisen finns till hands och kan rycka ut vid allvarigare händelser. Idag konstaterar många handlare att de vid kontakter med polisen blir ifrågasatta när de ber om hjälp. Det kan också förekomma att de får veta att de måste släppa ertappade förövare eftersom polisiära resurser inte finns att tillgå. Det är viktigt att poängtera att handlare sällan ringer till polisen om inte hjälp anses behövas.

ICA-handlarnas Förbund efterlyser fler och mer synliga poliser. Vi anser att det ska finnas polis tillgänglig i varje kommun. Vi anser att maximala insatstider för utryckningar av polis bör införas. Vi tycker att det är bekymmersamt att Systembolaget finns tillgänglig i fler kommuner än vad som är fallet för polisen.

7) Statens ombudsverksamhet

(Kapitel 6, Kommersiell service, välfärdstjänster och kultur)

Att vara ombud innebär idag ett ganska omfattande arbete och ökande kostnader. I takt med att näthandeln växer, ökar även Postombudens arbetsuppgifter. Prognosen är att näthandeln kommer att öka årligen med minst 15 procent de närmsta åren. ICA-handlare hanterar idag över 32 miljoner försändelser. De kostnader som är förknippade med att vara postombud har ökat väsentligt från det att verksamheten startade 2000, bland annat genom att handlaren måste bereda större yta och ökad arbetstid för brev- och pakethantering i butik. Idag är totalt 777 ICA-handlare ombud. Många anser att den ersättning som nu ges inte är tillräcklig. År 2018 löper Postnords avtal med ICA ut.

Vad gäller postombudsverksamheten vittnar många handlare också om att det relativt sett ofta uppkommer problem för butiksanställda att hantera vissa försändelser. I takt med att näthandeln ökar, ökar även den kriminella verksamheten som utnyttjar dessa kanaler för distribution av droger och illegala preparat. Säkerhet och trygghet är således ett mycket viktigt åtagande för huvudmannen. Här anser vi att ambitionen kan öka.

8) Offentlig upphandling – rätt till heltid som krav kan vara ett bekymmer

(Referens: kapitel 6, Kommersiell service, välfärdstjänster och kultur)

Många kommuner har infört krav på rätt till heltid vid offentlig upphandling till kommunala företag och verksamheter. Vi kan förstå tankarna bakom dessa beslut och respekterar givetvis dessa politiska ställningstaganden. Men vi vill ändå ta tillfället i det här sammanhanget att påpeka att sådana kommunala krav går utanför de kollektivavtal som har etablerats mellan arbetsmarknadens parter inom detaljhandeln. Dessa krav riskerar att verka som ett hinder för mindre och lokala företagare inom exempelvis dagligvaruhandeln som serverar förskolor, skolor och äldreboenden vid livsmedelsinköp och som har tecknat och respekterat kollektivavtalets förutsättningar. Detta påverkar inte så sällan handel i gles- och landsbygd.

Det finns stor vilja hos många inköpare att särskilt gynna livsmedel som är närproducerat vid kommunala och landstingsupphandlingar. Vi anser att det kan vara fördelaktigt för handelns aktörer i landsbygd om det även finns en vilja att "närhandla" i större utsträckning. Det är givetvis inte förenligt med gällande lagstiftning att särskilt gynna vissa företagare framför andra. Men det är fullt möjligt att kommuner och landsting genomför åtgärder för att allmänt främja näringslivet i kommunen eller landstinget. Detta välkomnar vi.

9) Fler, synliga poliser

(Kapitel 7, Statens närvaro i landsbygderna)

Polismyndighetens nya organisation arbetar med medborgarlöften lokalt. Dessa medborgarlöften utformas i dialog mellan polis och lokala aktörer. Sådana löften finns hittills i 118 kommuner. ICA-handlarnas Förbund välkomnar polisens nya arbetssätt eftersom vi ser att det kan leda till ökat samarbete mellan myndigheter och lokala företagare. Vi tror att detta bör utvecklas ytterligare.

Polisen säger själva att de vill vara tillgängliga där vi medborgare behöver dem. Men så är faktiskt inte fallet idag. Många handlare vittnar om att det finns kriminella som använder butiker som sitt eget skaffereri, vilket naturligtvis inte kan accepteras. Enligt Svensk Handel sker stölder i butik var 15:e sekund, vilket under ett år motsvarar cirka 2 miljoner stölder. Vi välkomnar därför kommitténs krav på maximal insatstid vid polisutryckning. Maximala insatstider bör införas i hela Sverige.

En del av samhällskontraktet mellan stat och medborgare är att polis och övrigt rättsväsende ska erbjuda trygghet. I ett välfungerande samhälle måste det därför finnas tillit att polisen finns till hands och kan rycka ut vid allvarigare händelser. Idag konstaterar många handlare att de vid kontakter med polisen blir ifrågasatta när de ber om hjälp. Det kan också förekomma att de får veta att de måste släppa ertappade förövare eftersom polisiära resurser inte finns att tillgå. Det är viktigt att poängtera att handlare sällan ringer till polisen om inte hjälp anses behövas.

ICA-handlarnas Förbund efterlyser fler och mer synliga poliser. Vi anser att det ska finnas polis tillgänglig i varje kommun. Vi anser att maximala insatstider för utryckningar av polis bör införas. Vi tycker att det är bekymmersamt att Systembolaget finns tillgänglig i fler kommuner än vad som är fallet för polisen.

10)Införande av kontinuerlig bedömning av konsekvenserna för landsbygden vid regeringens beslut

(Kapitel 8, Styrning och organisering av landsbygdspolitiken)

Många olika politikområden påverkar ICA-handlarnas vardag och deras förutsättningar att driva sina företag. Det kan gälla allt från frågor om bolagsskatter och så kallade vägslitageavgifter till samhällsplanering och kompetensförsörjning.

ICA-handlarnas Förbund välkomnar kommitténs förslag att införa landsbygdsbedömningar som metod för beslutsfattande för att öka genomslaget för landsbygden. Vi tror att förutsättningar för bättre beslut ökar, om det redan i ett tidigt stadium i beslutsprocessen finns analyser för hur landsbygden påverkas så gynnar det företagare som verkar här.

Vi anser också att det vore gynnsamt om en slags småföretagsbedömning skulle införas. En sådan skulle kunna gälla vid beslutsfattande men även vid utformningen av myndighetsutövning. Ofta är det svårare för mindre företagare inom till exempel livsmedelskedjan att uppfylla alla de krav som ställs i gällande lagstiftning. Det här kan verka hämmande på incitament att starta och expandera företaget. Enklare regelverk, mer likvärdiga kontroller och förutsägbarhet i övrig myndighetsutövning skulle spela stor roll för ett bättre företagsklimat.

I övrigt hänvisar vi till Svensk Handels och Svensk Dagligvaruhandels remissvar.

Omigen tackar vi för möjligheten att komma in med synpunkter på rapporten. Vi önskar vara konstruktiva och vill gärna ha fortsatt dialog med regering och riksdag i denna viktiga framtidsfråga.

Med vänlig hälsning

Elisabeth Due

Näringslivs- och branschfrågor
ICA-handlarnas Förbund